

LANDSKAPSREGERINGENS PRINCIPER I FRÅGA OM AKTIEBOLAG DÄR LANDSKAPET HAR ETT VÄSENTLIGT ÄGARINTRESSE

Del 1

Riktlinjer för landskapsregeringens styrning av och vid utseende av representation i aktiebolag i vilka landskapet är majoritetsägare alternativt har ett väsentligt ägarintresse – definieras som överstiger 50 % av röstetalet.

Landskapets förvaltning

Enligt 1 § LL om Ålands landskapsregering skall landskapsregeringen handha landskapets allmänna styrelse och förvaltning. På landskapsregeringen ankommer enligt 2 § samma lag att bevaka landskapets rätt och bästa samt att till verkställighet befordra lagtingets beslut och övriga förfoganden.

Inom ramen för uppdraget faller även landskapets förvaltning av aktiebolag med landskapet som majoritetsägare. Vid fullgörandet av det uppdraget skall landskapsregeringen iaktta följande riktlinjer.

Grundläggande allmänna principer

Verksamheten i landskapsägda bolag skall bedrivas på marknadsmässiga villkor i syfte att eftersträva vinst, såvida annat inte föreskrivs i bolagets bolagsordning. De aktiebolagsrättsliga reglerna skall alltid styra bolagens agerande. Landskapets ägarpolitik skall genomsyras av följande huvudprinciper

- ägarstyrningen av bolaget skall hållas åtskild från landskapsregeringens reglering och myndighetsuppgifter
- landskapet är verksam som ägare i enlighet med lagen om aktiebolag
- ägarinflytandet utövas huvudsakligen vid bolagsstämmor samt
- åtgärder som innebär att landskapet förlorar rätten till minst hälften av röstetalet i aktiebolag kräver samtycke från lagtinget.

Ägarpolitik

- är ett verktyg i landskapets ledningsarbete i bolagen
- avgör i vilka uppgifter och projekt landskapet deltar som ägare och placerare
- anger avkastningsmål och andra mål för ägandet samt
- tydliggör principer för användning av kapital.

Behörighetsfördelning

Det är viktigt att åstadkomma en klar och tydlig arbetsfördelning mellan bolagets ägare och ledningen. Det ägarpolitiska beslutsfattandet ankommer på landskapsregeringen och utövas vid bolagsstämman, medan det beslutsfattande som gäller affärsverksamheten ankommer på bolagens organ. Styrelsen organiseras så att deltagande i ett bolags styrelse inte äventyrar en effektiv och oberoende skötsel av ägarstyrningsuppgifterna. En representant för landskapet i en styrelse får inte delta i landskapsregeringens beredning och det beslutsfattande som anknyter till ägarstyrningen av bolaget.

Landskapets bolag har ofta i uppdrag att sköta vissa strategiska och offentliga intressen. Sådana uppdrag och specialintressen måste tydligt regleras i bolagsordningen och därigenom tydliggöras för alla ägare. Det kan handla om att upprätthålla och säkerställa funktioner inom infrastrukturen, eller att säkerställa tydligt definierade basserviceskyldigheter.

Om landskapsregeringen väljer att sköta verksamheten i aktiebolagsform måste målsättningen i bolaget vara att uppnå affärsökonomisk lönsamhet alternativt bästa möjliga ekonomiska helhetsresultat. Det är därför viktigt, särskilt i de fall landskapet är ensam ägare i bolaget, att de samhälleliga serviceuppgifterna beaktas när lönsamhetsmål ställs för bolaget. Undantag från normala lönsamhetsmål kan endast göras inom de ramar som framgår av bolagsordningen.

Konkurrensvillkor

Verksamhet i ett bolag får inte bedrivas på sådant sätt att konkurrensen snedvrids. Landskapet måste behandla landskapsägda bolag på samma sätt som övriga jämförbara bolag. Om en eventuell borgen beviljas bolaget, ska det ske på samma villkor som för övriga bolag. Ett landskapsägt bolag får inte inta en specialställning eller tillerkännas specialrättigheter.

Det är även viktigt att följa EG:s bestämmelser om statligt stöd och principen om likställdhet vilken syftar till att undvika snedvridande av konkurrensen inom enskilda stater och konkurrensen mellan enskilda medlemsstater.

Ägarstyrningsprinciper

Landskapsregeringen ska agera på ett sätt som syftar till att utveckla bolaget och stödja en långsiktig tillväxt i ägarvärdet. Landskapsregeringen eftersträvar öppenhet, förutsägbarhet och konsekvent handlande vid sitt agerande beträffande ägarstyrningen. Det är därför viktigt att ansvarskännande och sakkunniga medlemmar föreslås i bolagets styrelse. Bolagets ledning ska enligt aktiebolagslagen tydligt engagera sig i bolaget, på sådant sätt att alla ägare och deras intressen beaktas. Landskapsregeringens viktigaste verktyg som ägare är en självständig ägarstrategi och en god förvaltningspraxis (corporate governance).

En aktiv ägarstyrning innefattar

- en god dialog med styrelseordförande och bolagets ledning samt
- tydligt agerande på bolagsstämma.

Om bolaget anförtros specialuppgifter skall landskapsregeringen som aktiv ägare definiera målsättningen för dessa samt förmedla dem till bolagets ledning på ändamålsenligt sätt. Bolagets ledning ska sedan definiera strategier för affärsverksamheten och förverkligandet av de målsättningar som utstakats.

I den mån ägarstyrning äger rum utanför bolagsstämman ska principen om likabehandling av ägare beaktas.

Landskapsregeringen agerar aktivt som ägare vid bolagsstämma. Men även i övrigt är det nödvändigt att landskapsregeringen utövar sin ägarstyrning i bolaget genom löpande bevakning av verksamheten. För detta ändamål betingar sig landskapsregeringen regelbundna rapporter avseende bolagets situation i strategiskt, ekonomiskt och administrativt avseende. Motsvarande rapporter skall tillhandahållas även övriga aktieägare försåvitt det inte finns särskilda skäl häremot.

Bolagens ledning

Landskapsregeringen ska agera aktivt vid bildande och utvärdering av bolagets styrelse. Styrelsens ledamöter ska ha erfarenhet och sakkunskap samt samarbetsförmåga och ett mångsidigt kunnande i förhållande till bolagets verksamhet. En styrelseledamot ansvarar för att bolaget sköts föredömligt och inom lagens ramar. I ansvaret ligger även att se till att verksamheten drivs i enlighet med bolagsordningen och beslut fattade vid bolagsstämmor.

Landskapsregeringen eftersträvar att de bolagsstyrelser till vilka landskapet föreslår ledamöter innehar en kompetens som motsvarar styrelsens kompetensbehov. Det innebär att landskapsregeringen eftersträvar att styrelsen ska

- inneha sådan branschkunskap eller annan kompetens som är direkt relevant för bolaget
- ha allmän kompetens inom antingen löpande affärsverksamhet, affärsutveckling, branschkunskap, finansiella frågor eller andra relevanta verksamhetsområden samt
- ha en balans avseende kompetens, erfarenhet, ålder och kön.

Då en styrelse tillsätts är det viktigt att principerna ovan om behörighetsfördelningen mellan ägarstyrningen av bolaget åtskiljs från landskapsregeringens reglering och myndighetsuppgifter i övrigt. Om ledamot av landskapsregeringen ingår i bolagets styrelse, skall ledamoten inte ta del i åtgärder och beslut vid landskapsregeringen som rör bolaget och dess verksamhetsområde. Detsamma gäller landskapsregeringens tjänstemän.

Del 2

Landskapsregeringens rekommendationer och anvisningar för de styrelseledamöter som av landskapsregeringen på bolagsstämma föreslås representera landskapet i aktiebolag där landskapet har ett väsentligt ägarintresse

Allmänt

De som utsetts till att representera landskapsregeringen i olika bolag skall självständigt agera i enlighet med vad som är logiskt och förnuftigt ur ekonomiskt hänseende ur bolagets synvinkel. Bolagets ändamål är att ge avkastning till bolagets aktieägare om inget annat anges i bolagsordningen (1 kap 5 § aktiebolagslagen (nedan ABL) (FFS 624/2006)).

Bolagsstämman, styrelsen, VD eller förvaltningsrådet får enligt 1 kap 7 § ABL inte fatta beslut eller företa någon annan åtgärd som är ägnad att ge en aktieägare eller någon annan någon otillbörlig fördel till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

Bolagets ledning

Bestämmelser avseende bolagets ledning finns i 6 kap ABL. Enligt 6 kap 2 § ansvarar styrelsen för bolagets förvaltning och för att bolagets verksamhet är ändamålsenligt organiserad. Styrelsen ansvarar för att tillsynen över bolagets bokföring och medelsförvaltning är ordnad på behörigt sätt.

Styrelsen skall således

- utveckla strategi och verksamhetsplan
- utveckla företagsbild och marknadsföringspolitik
- övervaka efterlevnaden av lag och föreskrifter
- övervaka organisation och handhavande av personalresurserna
- övervaka säkerställandet av bolagets tillgångar
- övervaka budgetprocessen
- övervaka den ekonomiska rapporteringen samt
- övervaka upprättandet av bokslut.

Styrelseledamöterna

En styrelseledamot har en sysslomannalikhande ställning i förhållande till bolaget. Detta innebär att ledamoten är skyldig att ägna uppdraget den tid och omsorg och ha den kunskap som erfordras för att på bästa sätt tillvarata bolaget och dess ägares intressen.

Styrelseledamöterna bör erhålla ett sedvanligt styrelsearvode för arbetsinsatsen i styrelsen. Styrelsearvodet skall fastställas på en sådan nivå som motsvarande företags styrelseledamöter erhåller.

Styrelseledamot skall

- självständigt bedöma de ärenden styrelsen har att behandla och föra fram de uppfattningar och göra de ställningstaganden detta föranleder. Styrelseledamot ska begära den kompletterande information som ledamoten anser nödvändig för att styrelsen ska kunna fatta väl underbyggda beslut samt

- tillägna sig den kunskap om bolagets verksamhet, organisation, marknad m.m. som erfordras för uppdraget.

Styrelseordföranden

Styrelsens ordförande har en särställning inom styrelsen med ett särskilt ansvar för att styrelsens arbete är väl organiserat och bedrivs effektivt och att styrelsen fullgör sina skyldigheter.

En ordförande i ett aktiebolags styrelse har ett särskilt ansvar för

- planering, ledning och organisering av styrelsearbetet
- tillsammans med verkställande direktör fastställa förslag till dagordning för styrelsens sammanträden
- se till att det finns ett tillräckligt beslutsunderlag innan beslut fattas
- att hjälpa nya ledamöter till rätta i styrelsearbetet samt
- att fortlöpande ha kontakt med VD.

Det är styrelseordförande och VD som har kontakterna med aktieägare, media och utomstående.

Verkställande direktören

Enligt 6 kap 17 § ABL skall VD sköta bolagets löpande förvaltning enligt styrelsens anvisningar och föreskrifter. Närmare reglering av VD:s uppgifter framkommer av aktiebolagslagen.

Verkställande direktören har en särskild roll i styrelsearbetet. Detta innefattar att rapportera till styrelsen om bolagets utveckling, vara föredragande och förslagsställare i frågor som beretts inom bolagsledningen samt förse styrelsen med information som underlag för dess arbete.

Omsorgsplikt och jäv

6 kap § 4 ABL reglerar en styrelseledamots jävsituationer. Även om 16 § LL om Ålands landskapsregering anger att jäv inte förekommer för tjänsteman eller ledamot då ärenden behandlas i landskapsregeringen vilka rör bolag till vilka landskapsregeringen utsett ledamoten eller tjänstemannen att representera landskapsregeringen kan jäv förekomma enligt ABL vid behandling i bolagets styrelse.

En styrelseledamot får inte delta i behandlingen av ett ärende som gäller avtal mellan bolaget och tredje man om ledamoten har ett väsentligt intresse som kan stå i strid med bolagets intresse. Detsamma gäller vid behandling av avtal eller rättshandling eller rättegång mellan styrelseledamoten och bolaget.

Enligt 1 kap. 8 § ABL skall bolagets ledning omsorgsfullt främja bolagets intressen. Vid utövande av styrelseuppdrag får således inte politiska eller samhällseliga hänsyn beaktas. En styrelseledamot är skyldig att efter bästa förmåga befrämja bolagsändamålet och aktieägarkollektivets bästa utan sidoinfluenser och utan ambition att gynna enskild (aktieägare). Lojalitetsplikten sträcker sig längre än de formella jävsreglerna i det att man inte får gynna aktieägare eller aktieägargruppering samt att styrelseledamot inte får yppa något om bolaget till dess ägare.

Allmänna rekommendationer

Landskapsregeringen rekommenderar styrelseledamöterna att verka för följande i sitt styrelsearbete

- utförliga mötesprotokoll av vilka det framgår beslutsunderlaget för fattade beslut
- goda rutiner för utskick till styrelseledamöter beträffande kallelser och beslutsunderlag inför styrelsemöten
- tillse att det av protokollet regelmässigt framgår vad som varit med i utskicket och när utskicket inför styrelsemötet gjorts
- se till att en särskild styrelsesekreterare finns samt
- upprättande av en intern arbetsordning och instruktion till VD som fördelar arbetet mellan VD och styrelse samt internt inom styrelsen.

I en intern arbetsordning kunde t.ex. följande regleras

- kallelser till styrelsemöten
- antal ordinarie styrelsemöten
- återkommande ärenden
- sammanträdesformer
- beslutsunderlagets former och kvalitet
- protokoll
- intern ansvarsfördelning
- eventuella utskotts uppgifter och ansvar
- sekretessfrågor och pressmeddelanden
- information till aktieägarna.

I en intern instruktion till verkställande direktören kunde t.ex. följande regleras

- verkställande direktörens uppgifter generellt och arbetsfördelning mellan styrelsen och verkställande direktören
- verkställande direktörens uppgifter beträffande styrelsearbetet
- verkställande direktörens informationsskyldighet till styrelsen
- lojalitetsplikt samt
- behörighetsfrågor.

Landskapsregeringen förutsätter att styrelseledamöterna sätter sig in i aktiebolagslagen och de regelverk såsom bolagsordning m.m. som reglerar bolagets verksamhet. Detsamma gäller även annan nationell och EG-rättslig lagstiftning (såsom regler för statligt stöd) som styrelsen har att beakta i skötseln av bolaget.